

Open brief

T.a.v. heer Johan Remkes

Uw kenmerk: Uw uitnodiging per brief van 26 juli 2022
Ons kenmerk: Stikstofoverleg
Betreft: Overleg op 15 augustus met milieuorganisaties

Nijmegen, 10 augustus 2022

Geachte heer Remkes,

Dank voor uw uitnodiging van 26 juli 2022. Wij geven hier graag gehoor aan. Omdat onze spreektijd beperkt is hebben wij onze inbreng onderstaand ook op schrift gesteld. Wij zullen dit tijdens het overleg nog toelichten.

Greenpeace komt samen met een aantal andere natuurorganisaties met een eigen inbreng. Wij onderschrijven hun inbreng in grote lijnen. Echter, MOB heeft in het afgelopen decennium op grote schaal met succes geprocedeerd in alle sectoren waaronder natuurlijk ook de intensieve veehouderij (niet tegen akkerbouw) en heeft daardoor een geheel eigen en gedetailleerde expertise opgebouwd. MOB legt de accenten daardoor soms wat anders, en op sommige punten gaat MOB aanzienlijk verder dan de natuurorganisaties doen.

In deze brief laten wij ons licht schijnen over het ontstaan van de stikstofcrisis. Wij noemen een aantal voorbeelden van het desastreuze beleid van de afgelopen jaren. Daarna sommen we een aantal knelpunten op, om af te sluiten met wat volgens ons noodzakelijk is om uit de stikstofcrisis te raken. Maar wij beginnen met enkele algemene opmerkingen over het geschonden vertrouwen.

De houding van premier Rutte is funest voor het vertrouwen van MOB

De gesprekken die u voert zijn bedoeld om vertrouwen te herstellen. Dat is inderdaad hoogstnoodzakelijk. De boeren geven al wekenlang met hun deels volkomen onacceptabele acties blijk van hun ongenoegen. Wat door al het trekkergeweld ten onrechte buiten beeld blijft, is dat het vertrouwen dat organisaties als MOB hebben in het kabinet, eveneens tot ver onder het vriespunt is gedaald.

Dat is voor een belangrijk deel het gevolg van de manier waarop de heer Rutte in zijn functie als premier zich over de stikstofcrisis uitlaat. Als premier Rutte wordt gevraagd naar de reden waarom het kabinet op 50% reductie van stikstofuitstoot koerst, komt hij steeds met het statement dat de rechter ons daartoe dwingt. Dat is een gezagsargument, en gaat geheel voorbij aan waar het werkelijk om gaat.

Waar het werkelijk om gaat is het cruciale belang van de biodiversiteit:

'Biodiversiteit is het enige echte kapitaal van de mensheid. Het is de basis van goed functionerende ecosystemen waar wij als mensen volledig van afhankelijk zijn. We leven echter alsof dat niet zo is. We zijn zelf onderdeel van die natuur maar gedragen ons daar niet naar. Het is nu natuur óf wij. Dat kan en moet anders'¹.

Echter, de voorzitter van het kabinet en daarmee hét boegbeeld van het regeringsbeleid laat consequent na om dit even simpele als basale principe over het voetlicht te brengen, en dus ook om te benadrukken dat het in stand houden van biodiversiteit juist in het belang is van de landbouw zelf. Dit is verbijsterend kortzichtig, misleidend en qua communicatie rampzalig. Wij zijn ervan overtuigd het harde boerenprotest in belangrijke mate gevoed wordt door de knullige en laffe manier waarop de premier over het stikstofdossier naar de bevolking communiceert.

Het kabinet heeft dus de kans niet gegrepen om de stikstofcrisis te presenteren als dat wat het is: een gezamenlijk maatschappelijk probleem. Aldus heeft het polariserende tendensen laten voortwoekeren. Het zal een hele toer worden om de geest weer in de fles te krijgen.

Het is onder andere de volkomen misplaatste benadering van de stikstofcrisis als een juridisch, door lastige rechters gecreëerd, probleem die het vertrouwen van MOB in het kabinet ernstig beschadigd heeft.

Wat ook heeft bijgedragen aan het geschonden vertrouwen is het feit dat het kabinet ervoor heeft gekozen om de focus in eerste instantie op de intensieve veehouderij te leggen. Terwijl er ook enorme opgaven liggen voor de industrie en de transportsector, inclusief de luchtvaart. Ook hierdoor is in de samenleving een volkomen onevenwichtig beeld van de stikstofproblematiek en de bijbehorende oplossingsrichtingen ontstaan.

MOB ondersteunt de integrale benadering van minister Van der Wal

De mogelijk onherstelbare schade die premier Rutte en zijn kabinet met bovengenoemde presentatie van het stikstofprobleem hebben veroorzaakt vormt een voor MOB fundamenteel pijnpunt. Dat laat onverlet dat MOB wél kan zeggen het eens te zijn met de aanpak van minister Van der Wal, waarbij de (mede) door de agrarische sector veroorzaakte problemen integraal moeten worden opgelost, zoals: klimaat, biodiversiteit, water², volksgezondheid, zoönosen, dierenwelzijn, etc. Immers, het zou getuigen van onbehoorlijk bestuur om miljarden uit te geven aan stikstofreductie terwijl er nauwelijks of geen reductie van broeikasgassen wordt bereikt en/of er grote problemen blijven bestaan m.b.t. oppervlakte- en grondwaterkwaliteit, zoönosen, dierenwelzijn, etc. Een integrale benadering is essentieel.

Een terugblik: waar komt de stikstofcrisis vandaan, en welke kansen zijn gemist?

Al in de jaren 70 van de vorige eeuw werd het stikstof- en mestoverschotprobleem als ecologisch probleem onderkend. In de jaren 80 werden de eerste ammoniakmaatregelen ingevoerd. Sindsdien is een steeds ingewikkelder web van wet- en regelgeving gewoven, met als doel om de stikstofbelasting van de natuur de beteugelen. Een absoluut dieptepunt in het stikstofbeleid was, ondanks het grote aantal negatieve adviezen, de invoering van het PAS in juli 2015. Dit PAS sneuvelde uiteindelijk pas in mei 2019. Het heeft geen enkele stikstofreductie tot gevolg gehad en vooral ook de bouw van megastallen gefaciliteerd. Wel heeft het de échte aanpak van het probleem alleen maar vertraagd.

Het debacle van het PAS laat onverlet dat er tot ongeveer 10 jaar terug wel enige stikstofreductie is bereikt, maar bij lange na niet voldoende om onze natuur een kans te geven om te overleven. Want zoals uitvoerig beschreven zijn het stikstof- en mestoverschotprobleem ondanks alle regelgeving en goede bedoelingen eigenlijk nooit echt serieus aangepakt.

¹Prof. Louise Vet in een recente publicatie op Foodlog

²Slechts 1% van ons water voldoet aan de eisen van de KRW die in 2027 van kracht worden. Dit is gestaag ook een steeds groter probleem aan het worden voor de drinkwatervoorziening

Anno 2022 wordt nog steeds op grote schaal mest gedumpt op akkers. Innovatie, al veel te lang (en nog steeds!) de magic bullet als oplossing van het stikstofprobleem, heeft nauwelijks geleid tot tastbare resultaten. Integendeel, in de praktijk zijn er grote problemen met “innovatieve” toervloeren.³

Nadat het laaghangende fruit was geplukt is in de afgelopen 10 jaar zelfs sprake van een lichte *stijging* van de stikstofuitstoot door de veehouderij. Mestvergistings is evenmin een oplossing, zoals wetenschappers al meer dan 10 jaar onderbouwd stellen. Het paard wordt achter de wagen gespannen: met de miljoenensubsidies voor vergisting wordt de vraag naar drijfmest uit de intensieve veehouderij in stand gehouden. Daarmee wordt een rem gezet op de noodzakelijke hervorming van die sector. En wordt de energietransitie deels afhankelijk van die achterhaalde sector. Kortom: van innovatie kan nauwelijks of geen soelaas worden verwacht zoals ook blijkt uit recente uitspraken m.b.t. “toervloeren”.⁴

U vraagt nu om vertrouwen van MOB in het kabinet dat het probleem van onze veel te grote veestapel nu wel gaat worden opgelost. Waarop zouden wij dit vertrouwen moeten baseren nu er weer een, door VVD/CDA mede-geleid, kabinet is dat de problemen al decennia lang heeft laten ontstaan c.q. onopgelost heeft gelaten en nooit de politieke moed heeft gehad om te concluderen dat in ons kleine landje geen plaats is voor het ecologisch gezien ongezond hoge aantal van 100 miljoen kippen, 11,4 miljoen varkens, 3,8 miljoen stuks rundvee, 800.000 schapen en 500.000 melkgeiten?

Premier Rutte heeft nu al ruim tien jaar op het pluche gezeten zonder zelfs maar een spoor van bewustzijn van de ecologische crisis en de deplorabele toestand van onze natuur, zelfs op dit moment nog steeds niet. M.b.t. De noodzakelijke stikstofreductie blijft hij zich lafhartig verschuilen achter rechterlijke uitspraken.

Het gegeven dat het kabinet geen raad lijkt te weten met de illegale acties van een deel van de veeboeren en het massaal gedogen van wetsovertredingen draagt ook niet bij aan het winnen van vertrouwen van MOB in het kabinet.

En ondertussen gaat het bombardement van stikstof op natuurgebieden onverminderd door met catastrofale gevolgen voor de natuur. ‘Dweilen met de kraan open’ stelde de rechter in de uitspraak over de Amercentrale.

Nauwelijks/geen voortgang sinds uitspraak van 29 mei 2019

Dat “dweilen met de kraan open”-gevoel bekruipt ons ook bij lezing van de drie brieven waarop u onze visie vraagt. Daarin lezen we dat er ‘voortvarend’ wordt gewerkt aan manieren om de gewenste 50% reductie te bereiken. Gezien de recente historie is dat een gotspe. Van november 2018 dateert de uitspraak van het Europese Hof, waaruit al kon worden opgemaakt dat het PAS zou gaan sneuvelen. Ondanks het werk van tientallen werkgroepen en het uitkomen van tientallen studies is er tot nog toe in de praktijk nauwelijks of niets gebeurd behalve het zoeken van nieuwe ‘geitenpaadjes’. Een voorbeeld daarvan is de hoogst dubieuze wijze waarop door nota bene het toenmalige kabinet zelf, dan wel namens het kabinet onder verantwoordelijkheid van toenmalig minister Van Nieuwenhuizen met de berekeningen van de PAS-melding voor Vliegveld Lelystad is gesjoemeld. Er is aangifte gedaan wegens fraude. Toch vraagt u om ons vertrouwen dat het kabinet de ecologische crisis nu wel serieus gaat aanpakken.

Gemiste kansen, strategische blunders

Sinds mei 2019 hebben wij premier Rutte verschillende nota’s gezonden met oplossingsrichtingen. Zoals bijvoorbeeld de studie ‘Betaalbaar Beter Boeren’⁵. Daar is niets mee gedaan. Of de studie ‘Stikstofprobleem vraagt om leiderschap’⁶. Ook niets mee gedaan.

³ De “toervloeren” vormen hierbij een treurig dieptepunt. Zij kunnen hun reductieclaim volstrekt niet waarmaken en leiden in sommige gevallen zelfs tot méér uitstoot dan vergund. Naar aanleiding van juridische procedures van MOB begint dit nu ook door te dringen tot de rechtspraak. De provincies zijn echter nog niet ontwaakt uit hun dromen. Zij zullen moeten handhaven op het teveel aan uitstoot, met als gevolg gedwongen inkringing van de veebezetting van de betreffende bedrijven.

⁴Ook de rechter is hier inmiddels van doordrongen zoals blijkt uit door MOB aangespannen zaken

⁵<https://mobilisation.nl/index.php?id=6>

⁶ Zie vorige voetnoot

Maar zoals al aangegeven had het kabinet van meet af aan uitdrukkelijk óók doelstellingen voor andere sectoren moeten formuleren. Dat dit niet is gedaan, beschouwt MOB als een kapitale strategische blunder. Zowel in de transportsector als in de industrie zijn er legio mogelijkheden om de stikstofuitstoot substantieel te reduceren. Maar waarom bestaat voor deze sector 3,5 jaar na de PAS-uitspraak nog steeds geen implementatieplan? Omdat het Ministerie van Infrastructuur & Waterstaat daarmee in gebreke blijft, heeft MOB recent juridische procedures in gang gezet tegen de top-10 ammoniakemittenten in de industrie. Het lijkt erop dat MOB het werk op gaat knappen dat de overheid nalaat uit te voeren.

De minister van I&W is ook nog steeds niet gekomen met een implementatieplan voor de luchtvaartsector. Reeds in 2019 is door MOB een juridische actie gestart door te verzoeken om sluiting van de grote vliegvelden omdat geen van deze vliegvelden over een natuurvergunning beschikt. Het doorhakken van knopen in dit hoofdpijndossier voor kabinet en luchthavendirecties wordt telkens maar naar achteren geschoven. Hoe kan het kabinet ons dan om vertrouwen vragen?

Een ander voorbeeld van een kans die niet wordt gegrepen is het definitief afzien van het openen van vliegveld Lelystad. Immers, ingebruikneming daarvan leidt onherroepelijk tot meer stikstof- en CO₂-uitstoot. Idem de weigering van het kabinet om het aantal vluchten van en naar Schiphol te beperken tot het niveau van de historische rechten. Een pikant gegeven is dat uit op grond van Wob-verzoeken verkregen informatie blijkt dat het ministerie van I&W toegeeft dat de Polderbaan nooit vergund is geworden en nu al bijna 20 jaar illegaal in bedrijf is. Het kabinet weigert evenwel om hier consequenties aan te verbinden, bijvoorbeeld door te gaan handhaven.

Ook voor het probleem van de duizenden PAS-melders is nog geen begin van een oplossing in zicht. Integendeel; ook in dit dossier heeft het kabinet zichzelf volkomen klemgezet door te suggereren dat de PAS-melders zouden kunnen worden gelegaliseerd. Het geitenpaadje dat daartoe moet leiden is alleen nog steeds niet gevonden. Wij kunnen het kabinet verzekeren: dat bestaat ook niet.⁷ De eerste resultaten van door MOB opgestarte juridische procedures wijzen erop dat ook de rechter van mening is dat de huidige situatie niet langer kan voortduren. Immers, de wet verbiedt het om zonder natuurvergunning een bedrijf in werking te hebben dat significante gevolgen kan hebben voor Natura 2000-gebieden.

Het kabinet laat ook kansen liggen door de latente ruimte in het vergunningenbestand (zowel in de veehouderij als in de industrie) te laten voortbestaan. Ook de mogelijkheid om paal en perk te stellen aan allerlei salderingstechnieken is tot op heden (nog) niet aangegrepen. In plaats daarvan legt het de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het beleid bij de provincies. Maar de uitvoering van welk beleid eigenlijk? Zo lang in Den Haag geen knopen worden doorgehakt, blijft elke provincie bezig om zonder bouwtekening zijn eigen wiel uit te vinden.

MOB stelt vast dat er sinds de PAS-uitspraak het stikstofvraagstuk op scherp stelde al 3,5 jaar verloren is met oeverloos vergaderen en het zoeken van geitenpaadjes. Toch is de inzet van ons gesprek volgende week het vertrouwen dat het kabinet de ecologische crisis nu wel serieus gaat aanpakken. Kunt u zich op basis van bovenstaande volstrekt niet volledige opsomming voorstellen dat MOB nog maar heel weinig vertrouwen heeft in het kabinet?

Knelpunten: wat komt er op Nederland en de Nederlandse veehouderij af?

Nederland is beter af is met minder vee. Dit durft kennelijk niemand te zeggen. Maar dit is wel een taboe dat moet worden doorbroken. Dit besef moet bij de burgers komen. Anders hebben de boeren vrij spel om de slachtofferrol te blijven claimen.

De maatschappelijke baten van een kleinere veestapel zijn groter dan de maatschappelijke kosten. Minder vee betekent minder schade aan (1) menselijke gezondheid, (2) klimaat en (3) biodiversiteit.

⁷ Wij willen de problematiek van de “valse” PAS-melders (met in sommige gevallen het vermoeden van fraude) niet onvermeld laten.

Een greep van wat er op de veehouderij afkomt:

1. Nederland is het meest veedichte land van Europa. Nederland heeft de hoogste ammoniakemissie van alle Europese landen. Dit leidt tot gezondheidsschade voor de mens en verdere aftakeling van onze natuur. Uit oogpunt van klimaat zullen uitzonderlijk ingrijpende maatregelen nodig zijn om de uitstoot van broeikasgassen van de sector terug te brengen. Mogelijk leidt dit alleen al tot een noodzakelijke reductie van de veestapel van 75%. Immers, omdat Nederland het meest veedichte land is zal Nederland haar veestapel relatief aanzienlijk veel verder moeten reduceren dan andere EU-landen. Met andere woorden: klimaatmaatregelen en stikstofmaatregelen lopen op dit punt parallel.
2. Nederland heeft zich internationaal verplicht om het oppervlak van Natura 2000-gebieden te verdubbelen. De agrarische sector als eigenaar van circa 50% van het landoppervlak zal hiervoor grond moeten afstaan. Er zullen buffergebieden moeten komen rond Natura 2000-gebieden. Het is daarom onvermijdelijk dat de afgeschafte beschermde status van de EHS weer wordt hersteld.
3. De Europese Commissie wil dat in 2030 alle import van soja/krachtvoer van buiten Europa is gestopt. Dit zal aanzienlijke consequenties hebben voor de intensieve veehouderij; een halvering van de Nederlandse veestapel is niet ondenkbaar.
4. Er zijn op dit moment nog circa 53.000 agrarische bedrijven waarvan een deel met vee. Van deze 53.000 verwacht het CBS dat er de komende 10 jaar 24.000 zullen stoppen in het autonome scenario. Het is een levensgrote valkuil om dit als autonome krimp te beschouwen; schaalvergroting in de sector is een reëel risico.
5. De agro-industrie zal blijven aansturen op 'innovatie'. Maar zoals gezegd is dat een fopspeen. Het laaghangende fruit is al lang geplukt.

Recent zijn rapporten verschenen die laten zien dat de veehouderij Nederland netto veel geld kost. Dit wordt opgebracht door de belastingbetaler. Als "tegenprestatie" probeert een deel van de veeboeren het land plat te leggen met illegale acties. Dat politie en Openbaar Ministerie hier niet hard tegen optreden en aldus normloosheid tot norm verheffen, is een doorn in het oog van MOB.

Wat is noodzakelijk met betrekking tot de intensieve veehouderij?

De volgende elementen zijn cruciaal:

1. Het kabinet toont visie en presenteert de stikstofcrisis als een biodiversiteitscrisis die de mensheid raakt, en niet als een juridisch probleem.
2. Het kabinet toont zich bereid om vergaand in te grijpen in de markt. Er is een overheid nodig die aan het stuur zit, niet een overheid die door belangengroepen wordt gestuurd. Het moet afgelopen zijn met de beleidsbeïnvloeding van de agro-industrie als belanghebbende medefinancier van de boerenacties. Daarbij gaat het zowel om de toeleveranciers (o.a. veevoer, stalsystemen) als de afnemers, (vlees- en zuivelsectoren).
3. Reductiedoelstellingen dienen naar voren te worden gehaald om het stikstofbombardement op onze natuur zo snel mogelijk te verminderen en zodoende onomkeerbare schade en definitief habitatverlies te voorkomen.
4. Daartoe is, om te beginnen, halvering van de veestapel in 2030 evident noodzakelijk. Het taboe hierop moet van tafel. Overigens hoeft dit niet noodzakelijkerwijs te leiden tot halvering van het aantal (vee)boeren (schaalverkleining in plaats van schaalvergroting!), en al helemaal niet van het totaal aantal agrarische ondernemers. Mogelijk zijn er zelfs meer akkerbouwers nodig. Een verdere reductie van de veestapel na 2030 zal wellicht eveneens noodzakelijk blijken.
5. Deze reductie kan niet alleen worden bereikt met uitkopen en onteigenen van veehouders. Ook de intrekking van natuurvergunningen op grond van artikelen 2.4 en 5.4⁸ Wnb dient als instrument te worden opgenomen.
6. De latente ruimte in natuurvergunningen dient zo spoedig mogelijk te worden weggenomen, zonder vergoeding⁹. Dit om een einde te maken aan het op grote schaal misbruik hiervan om een de facto hogere stikstofuitstoot te legaliseren. Om herhaling van het ontstaan van latente ruimte te voorkomen moeten lege vergunningen automatisch worden ingetrokken.

⁸Er lopen al sinds 2 jaar door MOB gestarte procedures met verzoeken tot intrekking van zogenaamd 'onherroepelijke' natuurvergunningen

⁹ Anders zou sprake zijn van "de vervuiler wordt betaald".

7. Het extern salderen, oftewel de handel in zogenaamde “stikstofrechten”, die geen rechten zijn, dient met onmiddellijke ingang te worden gestopt.
8. Intern salderen mag alleen nog met werkelijk gerealiseerde emissie, niet meer met latente ruimte.
9. Het komt nu voor dat in de buurt van een pas opgekocht veebedrijf weer nieuwe veestallen worden gebouwd. Een per direct ingaand moratorium op (1) de bouw van nieuwe stallen én (2) het afgeven van vergunningen voor nieuwe veestallen is noodzakelijk
10. De sinds de invoering van de Stikstofwet ontstane praktijk van de zogenaamde positieve weigering dient te worden afgeschaft.

En noodzakelijke maatregelen die niet specifiek zijn voor de intensieve veehouderij:

11. De 25 km afkap in Aerius dient te worden geschrapt.
12. De bouwvrijstelling dient komen te vervallen.
13. Niet alleen met onmiddellijke ingang een moratorium op nieuwe veestallen en nieuwe vergunningen voor veestallen, maar ook op biomassacentrales, industriële vergisters, snelwegen én vliegveld(en).

Verder wordt opgemerkt dat discussie over de natuurkwaliteit zich telkens toespitst op Natura 2000. Maar de biodiversiteit daarbuiten staat evenzeer onder druk. De stikstofdeken bedekt het hele land. Ook dat is iets waarvan politiek en bestuur zich wel eens wat bewuster mogen tonen, en eveneens over het voetlicht mogen brengen i.p.v. zich denigrerend uit te laten over die lastige Natura 2000-gebieden.

Ten slotte: een en ander dient te worden vastgelegd in een uitvoerbaar, handhaafbaar en goed geborgd implementatieplan. De wettelijke basis voor deze maatregelen is grotendeels gelegen in de Stikstofwet en de Wnb. Deze wet dient, voor zover relevant, te worden gereviseerd op bovengenoemde cruciale punten. Zo'n revisie is sowieso noodzakelijk vanwege de aangescherpte reductiedoelstelling in het coalitieakkoord.

Tot slot

Uit de media blijkt dat de inzet van de boerenorganisaties is om te komen tot afzwakking van de reductiedoelen, d.w.z. verschuiving van halvering van stikstofuitstoot van 2030 naar 2035. Dat is niet alleen onacceptabel om ecologische redenen, maar ook in verband met de gezondheidsschade van burgers die het langer uitstellen van doeltreffende maatregelen tot gevolg zal hebben. Uitstel en/of afzwakking zal er bovendien toe leiden dat Nederland nog verder wegzakt in het stikstofmoeras, en de bouwsector en de industrie (nog) grote(re) schade gaan leiden als gevolg van de onmogelijkheid van het afgeven van nieuwe vergunningen. Een rondgang bij de provincies leert dat de vergunningverlening muurvast zit¹⁰.

In plaats van afzwakking moet de stikstofuitstoot zo snel mogelijk daadwerkelijk omlaag. Daartoe is het noodzakelijk dat het kabinet de regie terugneemt.

Alleen als uitvoering wordt gegeven aan bovengenoemde punten en er een geborgd implementatieplan komt met als doelstelling om de hier boven genoemde reductie van de stikstofuitstoot en stikstofdepositie te bereiken, waarbij een forse reductie van de veestapel niet langer een taboe is maar als het belangrijkste instrument wordt ingezet, is een kans op herstel van vertrouwen van MOB mogelijk.

Zo lang dit proces niet in gang is gezet, en het geborgde implementatieplan er niet is, blijft MOB geen andere keuze dan via juridische procedures het kabinet te dwingen om een daadwerkelijke snelle reductie van stikstofuitstoot te realiseren. Daartoe heeft MOB haar juridische slagkracht recent nog vergroot.

Cruciaal hierbij is het adequaat informeren van de burgers én de agrarische sector door het kabinet dat we in een ecologische crisis zitten.

¹⁰ Bedrijven in Eemsdelta al drie jaar op slot door stikstof van 9 juli 2022, <https://www.rtvnoord.nl/nieuws/938827/bedrijven-in-eemsdelta-al-drie-jaar-op-slot-door-stikstof>

Vertrouwen van alle betrokken partijen kan er alleen komen als het kabinet ruiterlijk toegeeft dat de koers die Nederland in de afgelopen decennia heeft gevaren, het land in een biodiversiteitscrisis heeft gestort, dat deze crisis een acute bedreiging vormt voor het welzijn van mens en natuur, en dat alleen een goed geïnformeerde eensgezinde samenleving deze crisis het hoofd zal kunnen bieden en begrip kan opbrengen voor de dringend noodzakelijke transitie van onze landbouwsector.

Hoogachtend,

Drs. Johan G. Vollenbroek

Voorzitter van MOB